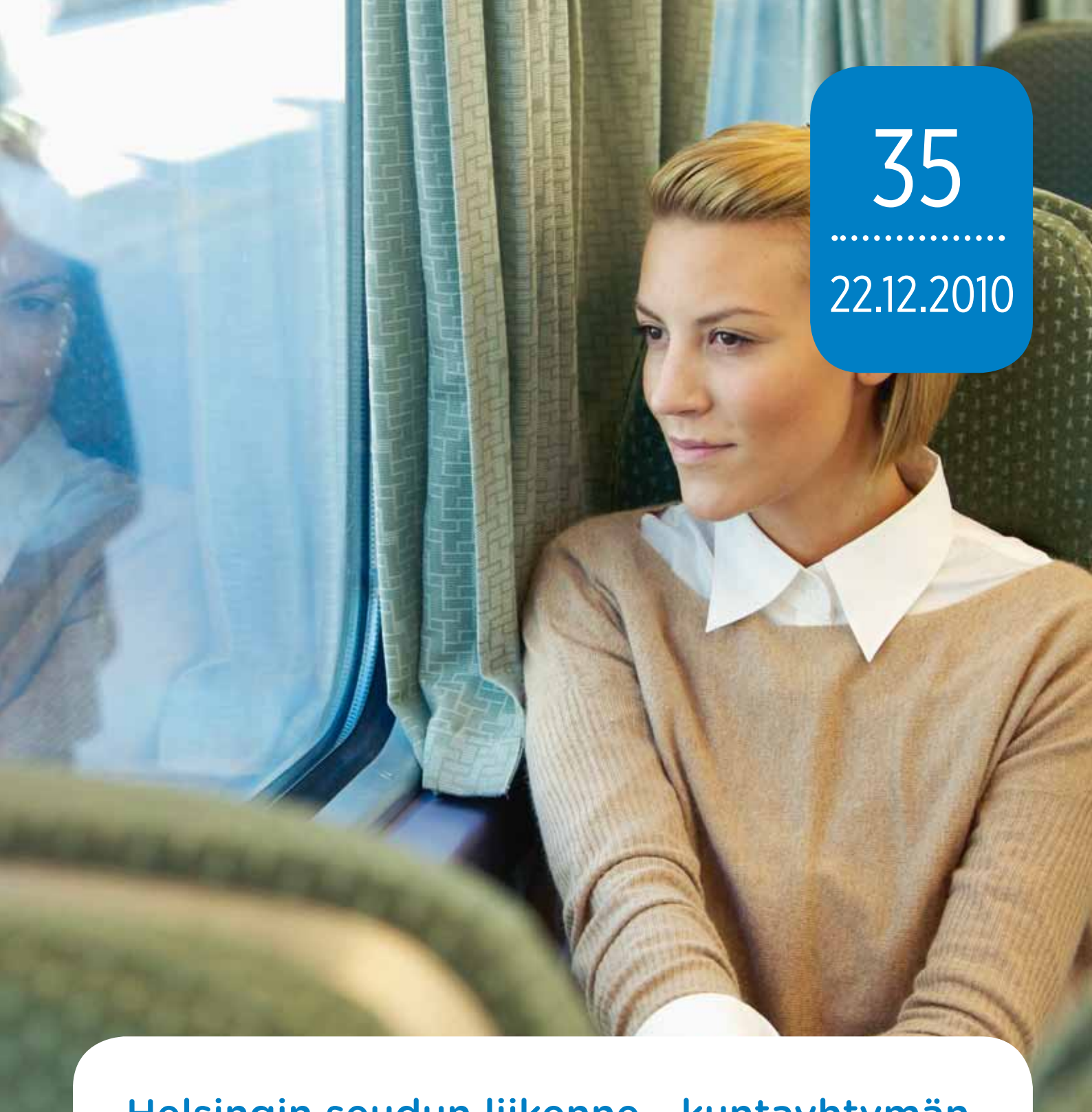

35

.....
22.12.2010

Helsingin seudun liikenne - kuntayhtymän toiminta- ja taloussuunnitelma 2011 - 2013

Helsingin seudun liikenne - kuntayhtymän toiminta- ja taloussuunnitelma 2011 - 2013

HSL Helsingin seudun liikenne
Opastinsilta 6 A
PL 100, 00077 HSL
puhelin (09) 4766 4444

www.hsl.fi

Kansikuva: HSL / Lauri Eriksson

Edita Prima Oy
Helsinki 2011

Sisällysluettelo

1. Lähtökohdat.....	5
1.1 Seudun talouden, työllisyyden ja väestön kehitys.....	5
1.2 Strategia 2018	6
1.3 Organisaatio 2010.....	8
2 Käyttötalousosa.....	8
2.1 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2011 – 2013.....	8
2.2 Suunnitelmakauden keskeiset strategiset hankkeet	8
2.3 Henkilöstö	10
2.4 Yhdistetty taloussuunnitelma 2011 - 2013	11
Toimintatulot	12
Toimintamenot	13
Rahoitustuotot ja –kulut.....	15
Poistot.....	15
Tilikauden alijäämä	15
Investoinnit	16
Kuntaosuudet	16
3 Toimintasuunnitelma.....	17
3.1 Toimielimet ja johto.....	17
3.2 Liikennejärjestelmäsuunnittelu	17
3.3 Liikennetutkimukset ja -ennusteet.....	18
3.4 Asiakastytyväisyystudkimukset	19
3.5 Joukkoliikennesuunnittelu	19
3.6 Linjasto- ja aikataulusuunnittelu	19
3.7 Liikennepalveluiden hankinta	20
3.8 Matkalippu- ja informaatiojärjestelmät.....	21
3.9 Matkustajainformaatiojärjestelmät.....	22
3.10 Asiakaspalvelut	23
3.11 Matkalippujen tarkastus	23
3.12 Viestintä	24
3.13 Talous, hallinto ja IT	24
Liitteet	
1. HSL:n tuloslaskelma v. 2011-2013	
2. HSL:n rahoituslaskelma v. 2011 - 2013	
3. Kuntaosuudet 2011	

1. Lähtökohdat

1.1 Seudun talouden, työllisyyden ja väestön kehitys

Talouden näkymät kirkastumassa

Ennakkotietojen mukaan Helsingin seudun tuotanto on vuoden 2010 alkupuolella kääntynyt selvään kasvuun. Viime vuonna tehtyjen arvioiden mukaan laskusuhdanteen arvioitiin jatkuvan vielä vuonna 2010 ja elpymisen näkymiä pidettiin kaiken kaikkiaan hyvin epävarmoina. Kasvun arvioidaan nyt käynnistyneen ja tuotannon ennakoidaan yltävän 2,9 prosentin lisäykseen tämän vuoden aikana. Vuodesta 2011 alkaen seudun tuotantolukujen arvioidaan edelleen parantuvan ja nousun arvioidaan ohittavan koko maan kasvunopeuden. Tuotannon keskimääräinen lisäys kaudella 2011–14 liikkuisi tällöin Helsingin seudulla arviolta 3,0–3,3 prosentissa ja koko maassa 2,5–3,0 prosentissa vuodessa. Huonomman kehityksen mahdollisuus ei kuitenkaan edelleenkään ole täysin poissuljettu.

Julkisen talouden alijäämän arvioidaan kuitenkin syvenevän edelleen.

Väestönkasvu jatkuu tasaisena

Väestönkasvu seudulla on jatkunut tasaisena, vaikka maahanmuutto on jonkin verran vaimentunut. Uusimpien ennusteiden mukaan Helsingin seudun (14 kuntaa) asukasluvun arvioidaan vuoden 2011 alussa olevan 1,35 miljoonaa henkeä.

Väestönkasvun painopiste Helsingin seudun sisällä siirtyi laman myötä kehyskunnista pääkaupunkiseudulle. Koko vuosituhaten alun aina vuoteen 2008 saakka kehyskunnat kasvoivat selvästi nopeammin kuin pääkaupunkiseutu. Vuoden 2010 väestönlisäykseksi pääkaupunkiseudulla arvioidaan 1,1 prosenttia, joka on hieman pienempi luku kuin vuonna 2009 (1,2 %).

Väestönkasvun arvioidaan jatkuvan tasaisella yhden prosentin vuosivauhdilla. Vuoden 2014 loppuun mennessä asukasluvun ennustetaan Helsingin seudulla nousevan 53 800 hengellä.

Tasaisen kehityksen jatkumisen 2010-luvun alkupuolella takaavat vakaina pysyvät maahanmuutto ja syntyvyys. Molempien tekijöiden tason arvioidaan säilyvän lähes viime vuosien tasolla. Helsingin seudulla asukasluvun arvioidaan yltävän puoleentoista miljoonaan 2020-luvun alkuvuosina.

Työmarkkinat elpyvät hitaasti

Työllisyyden alamäki kuitenkin jatkui Helsingin seudulla keväällä 2010. Ennakoarvion ja ennusteen mukaan työllisten ja työpaikkojen määrä pysyy suunnilleen edellisvuoden tasolla vuonna 2010 ja lähete varovaiseen kasvuun vuoden 2011 aikana. Vuodesta 2013 alkaen nousun ennustetaan kiihtyvän ja yltävän 1,7 prosentin kasvuvauhtiin. Työllisten ja työpaikkojen määrän arvioidaan kasvavan samaa tahtia. Vuoden 2011 lopussa Helsingin seudulla arvioidaan olevan 738 000 työpaikkaa ja vuoden 2014 lopussa 778 000 työpaikkaa.

(Luvut ovat työvoimatutkimuksen määritelmän mukaisia lukuja).

1.2 Strategia 2018

Yhtymäkokous hyväksyi HSL:n strategiaperustan vuoden 2009 lopulla. Strategian toimeenpanoa on jatkettu vuoden 2010 alkupuolella työstämällä strategisista tavoitteista johdettuja HSL-tason keskeisiä tavoitteita johtoryhmässä, us eissa henkilöstötyöpajoissa sekä hallituksen iltakouluissa ja kokouksissa. Strategisten tavoitteiden tarkentamista ja toiminnallistamista jatketaan osasto- ja ryhmätason tulokorteiksi vuodelle 2011.

Helsingin seudulla on hyvin toimiva liikennejärjestelmä

- I. HLJ on luonut perustan hyvin toimivalle liikennejärjestelmälle ja edistänyt seudun kilpailukykyä
- II. HSL edistää ja seuraa HLJ:n toteutumista
- III. Ruuhkautuminen ei estä liikennejärjestelmän toimivuutta
- IV. Joukkoliikenteen kilpailukyky on parantunut suhteessa henkilöautoon
  1. Joukkoliikenteen osuus moottoriajoneuvomatkoista on aamuruuhkassa Helsingin niemelle suuntautuvilla matkoilla vuoteen 2018 mennessä 73 %.
  2. Joukkoliikenteen osuus moottoriajoneuvomatkoista poikittaisliikenteen matkoilla on suurempi kuin edellisvuonna. (Kehä I:lle ulottuvilla laskentalinjoilla vuoteen 2018 mennessä vähintään 23 %).

HSL tarjoaa asiakkailleen laadukkaita, kustannustehokkaita ja kohtuuhintaiset joukkoliikennepalvelut

- I. Tyytyväisten asiakkaiden osuus vuonna 2018 on 83,7 % (81,7 % vuonna 2010)
- II. Joukkoliikenteen nopeudet ovat suuremmat kuin vuonna 2010 ja liikenteen luotettavuus paranee jatkuvasti (raitioliikenne on 4 % nopeampaa ja bussiliikenne 6 % nopeampaa).
- III. Koko seudun asukkaille on tarjolla reaaliaikainen, luotettava ja helppokäyttöinen informaatio ennen matkaa ja matkan aikana.
- IV. Seudun matkalippujärjestelmä on laajennettu lähi- ja kehyskuntiin.
- V. Tuottavuus on lisääntynyt kaikissa joukkoliikennemuodoissa
Matkustajakilometrikustannus (€/mkm) alenee 5 % vuoden 2010 tasosta.
- VI. HSL myötävaikuttaa joukkoliikenneinvestointien toteuttamiseen.
- VII. Joukkoliikennepalvelut perustuvat vahvaan kumppanuuteen palveluntuottajien kanssa.

HSL edistää vähäpäästöistä liikennettä

- I. Ympäristöystävällistä liikennejärjestelmää edistetään HLJ:n mukaisesti.
- II. Joukkoliikenteen runko rakentuu raideliikenteen varaan.
- III. Joukkoliikenteen päästöt ovat vähentyneet
  - CO₂-päästöt
  - NO_x-päästöt - 80%
  - Partikkelipäästöt - 80%
- IV. Joukkoliikenteen meluhaittoja vähennetään

HSL on aktiivinen liikennepoliittinen vaikuttaja

- I. HSL toimii aktiivisesti keskeisten liikennepoliittisten toimijoiden verkostossa
- II. HSL nostaa aktiivisesti julkiseen keskusteluun ja päätöksentekoon tärkeitä liikennepoliittisia aiheita, jotka edistävät HSL:n strategisten tavoitteiden toteutumista
- III. HLJ ohjaa seudun liikennepoliittikkaa
- IV. HLJ:llä ja sen toteutuksella vaikutetaan maankäyttöratkaisujen ja liikenneinvestointien yhteensovittamiseen Helsingin seudulla
- V. HSL:n julkisuuskuva on hyvä

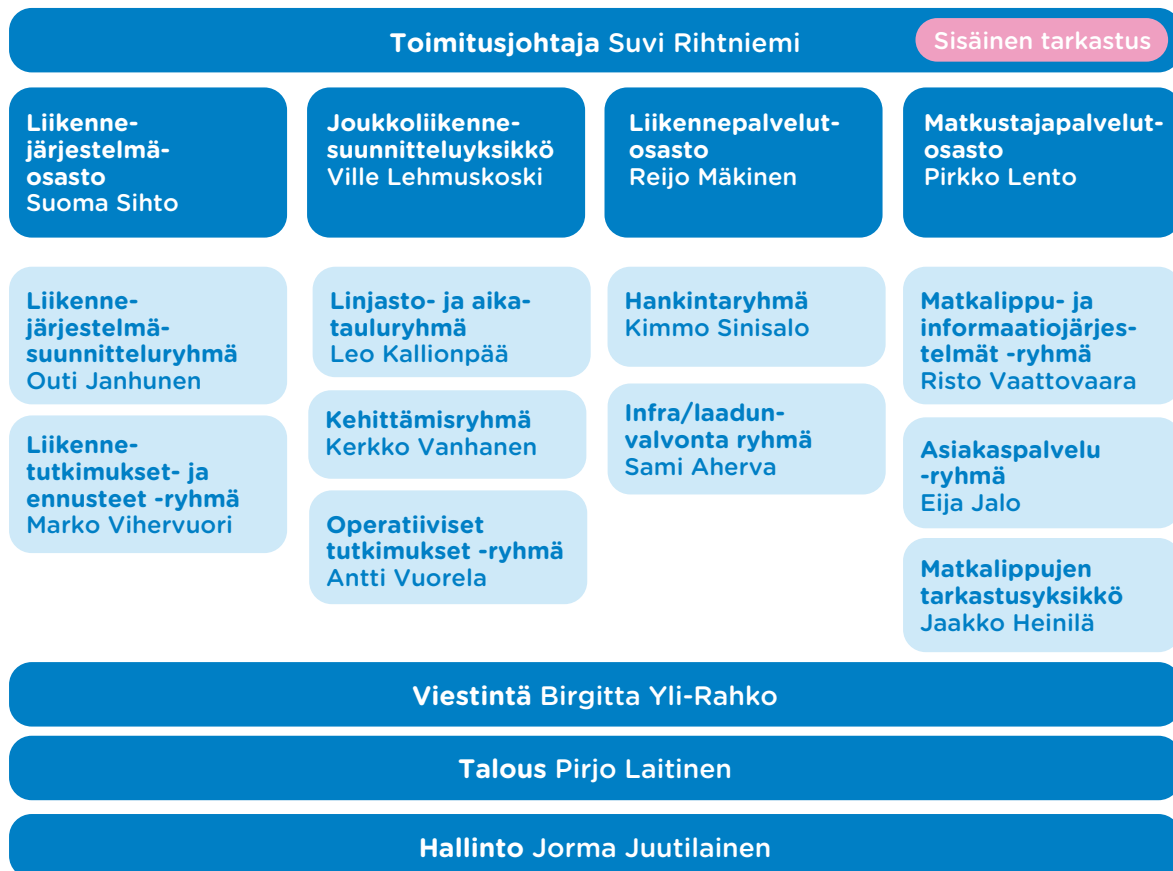
HSL:n toiminta tukee omistajakuntien ja metropolialueen kehittämistavoitteita

- I. HSL toteuttaa joukkoliikennepalveluja suunnitelmallisesti liikkumistarpeen ja maankäytön kehittämisen kanssa
- II. Kaikki Helsingin seudun kunnat ovat HSL:n jäseniä
- III. HSL:n toiminta perustuu monipuoliseen ja pitkäjänteiseen vuorovaikutukseen omistajien, asiakkaiden ja sidosryhmien kanssa
- IV. HLJ:n mukaiset korkealuokkaiset ja ekotehokkaat liikkumis- ja kuljetusmahdollisuudet edistävät Helsingin seudun kehitystä ja hyvinvointia

HSL:ssä työskentelee innostunut ja asiantunteva henkilöstö

- I. HSL:n johtamiskulttuuri ja -järjestelmä motivoi ja luo edellytykset tulokselliselle työnteolle ja jokaista työntekijää arvostavalle ilmapiirille
- II. HSL on kansainvälisesti aktiivinen ja tunnettu liikenteen osaaja. Henkilöstön ammattitaito on huipputasoa.
- III. Koko henkilökunnan osaamista hyödynnetään ja kehitetään

1.3 Organisaatio 2010

2 Käyttötalousosa

2.1 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2011 – 2013

Toiminta- ja taloussuunnitelma on laadittu kolmeksi vuodeksi. Talousarviovuosi on toiminta- ja taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

2.2 Suunnitelmakauden keskeiset strategiset hankkeet

- Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelmasta (HLJ 2011) päätetään aikataulun mukaisesti

alkuvuodesta 2011. Päätöksen perusteella valmistellaan aiesopimus HLJ:n toteutuksesta LVM:n sekä Kuuma-kuntaryhmän ja kuntaryhmä Nelosten kanssa. HLJ:n toteutumista seurataan.

- Helsingin seudun matkalippujärjestelmän uudistaminen ja ajantasaisen matkustajainformaatiojärjestelmän kehittäminen etenevät suunnitellussa aikataulussa (LIJ2014- ja TLJ2014-hankkeet).
- Koko HSL alueen kattava liikennetarjonnan kehittäminen etenee. Vuonna 2011 valmistuvat poikittaisliikenteen kehittämissuunnitelma ja runkolinjastosuunnitelma. Runkolinjastosuunnitelmassa hahmotellaan pitkälti koko HSL-alueen linjaston rakenne ottaen kantaa myös Jokeri-linjan kaltaisiin korkealuokkaisiin bussiliikenteen käytäviin.
- Joukkoliikenteen säännöllisyyden kehittämissuunnitelma valmistuu vuonna 2011. Suunnitelma kattaa yleisellä tasolla koko HSL-alueen. Infrastruktuurin osalta erityiskohteena on Espoo. Yhdessä Liikenneviraston ja VR:n kanssa laaditaan erillinen lähijunaliikenteen kehittämisohjelma.
- Bussiliikenteen uudet kilpailuttamisperiaatteet otetaan käyttöön. Sopimuskausi pidennetään viidestä vuodesta seitsemään vuoteen.
- Solmitaan VR:n kanssa sopimukset Keravan ja Kirkkonummen lähijunaliikenteen liittämiseksi osaksi HSL:n lähijunaliikenteen ostosopimuskokonaisuutta vuoden 2012 alusta.
- Vuodesta 2011 alkaen HSL suunnittelee ja tilaa liikenneministeriön puolesta valtion tukeman lähijunaliikenteen Lahteen ja Karjaalle.
- Neuvotteluja HSL:n alueen laajentamisesta jatketaan.
- Talouden ja toiminnanohjaus- ja raportointijärjestelmä uudistetaan vuosina 2011 – 2013.
- HSL valmistelee ja ryhtyy panemaan käytäntöön toimintaohjelmaa sisäisen tuottavuutensa tehostamiseksi ja synergiahyötyjen aikaansaamiseksi.
- Tulokortit osastoille ja yksiköille otetaan käyttöön vuoden 2011 alusta. Strategiasta johdettujen yhteiskunnallista vaikuttavuutta, asiakastulosta, henkilöstön kehittämistä ja johtamista sekä taloutta ja toimintatapoja kuvaavien tavoitteiden toteutumista seurataan ja mittaristoa kehitetään.
- Strategisten tavoitteiden toteutumista tukeva osaamisen kehittämisjärjestelmä rakennetaan suunnitelmakauden aikana.

HSL:n laajentuminen

HSL:n perussopimuksen mukaan sen ulkopuolella olevat Helsingin seudun kunnat voivat liittyä HSL:ään. Kehyskuntien aloitteesta HSL ja kahdeksan HSL:n ulkopuolista Helsingin seudun kuntaa ovat laatineet selvityksen kuntien liittymisen vaikutuksista HSL:ään. Vaikutukset ovat valtaosin erittäin myönteisiä, mm. joukkoliikenteen käyttö lisääntyisi merkittävästi. Kehyskunnille liittymisestä aiheutuisi lisäkustannuksia, joihin valtionkin olisi ainakin siirtymäkautena perusteltua osallistua. Käytännön järjestelyjen takia aikaisin liittymisajankohta on 1.1.2012. Liittyminen tulisi kasvattamaan HSL:n menoja ja tuloja, mutta vaikutukset nykyisten HSL-kuntien kuntaosuuksiin olisivat vähäisiä.

Taloussuunnitelmaesitys 2011-2013 ei sisällä kehyskuntien liittymistä HSL:ään. Tarkoitus on, että kehyskunnat käsittelevät omalta osaltaan liittymistä HSL:ään alkuvuonna 2011, jolloin mahdolliset liittymiset voidaan ottaa huomioon vuosien 2012-2014 taloussuunnitelmassa.

2.3 Henkilöstö

HSL:n henkilöstömäärä 30.9.2010 on 348 henkilöä. Heistä vakinaisia on 309 ja määräaikaisia 39. Henkilöstön keski-ikä on 44,5 vuotta. HSL:n palveluksessa olevista kahdella kolmasosalla on vähintään keskiasteen koulutus.

Henkilöstötyöllä tuetaan ja varmistetaan HSL:n suorituskkyä ja menestymistä. Seuraavan kolmen vuoden aikana tavoitteena on varmistaa tavoitteiden saavuttaminen aktiivisen suorituksen johtamisen avulla, kytkemällä palkitseminen tiiviisti osaksi työssä onnistumista ja kehittämällä osaamista strategialähtöisesti. Myös henkilöstön työtyytyväisyyttä rakennetaan näiden kolmen osa-alueen kautta. Lisäksi henkilöstösuunnittelu kytketään osaksi toiminnan suunnittelua. Tavoitteena on varmistaa, että henkilöstön määrä ja osaaminen ovat tasapainossa toiminnan asettamien vaatimusten kanssa.

HSL:n työtyytyväisyyttä kartoitetaan säännöllisesti henkilöstötutkimuksella, jonka tuloksia käytetään työyksiköiden kehittämistyön pohjana. Esimiesvalmennukseen ja johtoryhmän valmennukseen suunnataan resursseja.

Henkilöstön omaehtoista vapaa-ajan liikunta- ja harrastustoimintaa tuetaan liikunta- ja kulttuuriseteleihin sekä tukemalla harrasteryhmien toimintaa. Henkilöstön yhteishenkeä kehitetään mm. järjestämällä koko henkilöstön yhteisiä tapahtumia (esim. vuotuinen HSL:n kesäjuhla).

Vuonna 2011 HSL:ssä on käytössä uusi, palkkaharmonisoinnin yhteydessä luotu palkkausjärjestelmä.

2.4 Yhdistetty taloussuunnitelma 2011 - 2013

1 000 €		TA 2010	ENN 2010	TA 2011	TS 2012	TS 2013
Tuloslaskelma						
Varsinainen toiminta						
Lipputulot	+	240 223	239 775	246 835	250 538	254 296
Valtion jl-tuki	+	5 073	5 073	6 566	6 566	6 566
Muut toimintatulot	+	9 581	8 363	7 788	7 788	7 828
Toimintatulot yht. (ilman kuntaosuuksia)	=	254 877	253 211	261 189	264 892	268 690
Operointikustannukset	-	-385 818	-387 825	-408 517	-414 402	-424 528
Infrapalvelujen ostot	-	-55 844	-55 844	-59 137	-60 679	-63 117
Muut palvelujen ostot	-	-21 421	-20 854	-22 223	-22 653	-22 832
Henkilöstömenot	-	-14 731	-15 260	-15 944	-15 944	-15 944
Muut toimintamenot	-	-3 742	-4 404	-4 128	-4 209	-4 210
Toimintamenot yhteensä	=	-481 556	-484 187	-509 950	-517 887	-530 632
Toimintakate (ilman kuntaosuuksia)	=	-226 680	-230 976	-248 761	-252 996	-261 942
Rahoitustulot - ja menot						
Korkotulot	+	200	50	50	50	50
Korkomenot	-	-892	-50	-320	-720	-1 407
Vuosikate (ilman kuntaosuuksia)	=	-227 371	-230 976	-249 031	-253 666	-263 299
Suunnitelmapoistot	-	-3 588	-4 717	-5 370	-6 427	-6 007
Tilikauden tulos (ilman kuntaosuuksia)	=	-230 959	-235 693	-254 401	-260 093	-269 306
Kuntaosuudet						
- Helsinki	+	144 750	144 750	164 107	167 928	174 045
- Espoo	+	45 570	45 570	45 658	46 627	48 307
- Kauniainen	+	687	687	748	765	797
- Vantaa	+	34 257	34 257	34 852	35 575	36 862
- Kerava	+	1 883	1 883	2 221	2 296	2 338
- Kirkkonummi	+	2 512	2 512	3 225	3 312	3 367
Kuntaosuudet yhteensä	=	229 659	229 659	250 811	256 503	265 716
Tilikauden alijäämä		-1 300	-6 034	-3 590	-3 590	-3 590
Rahoituslaskelma						
Varsinainen toiminta ja investoinnit						
Tulorahoitus						
Vuosikate	+	2 288	-1 317	1 780	2 837	2 417
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-	-10 128	-8 633	-11 638	-11 459	-24 651
Varsinainen toiminta ja investoinnit, netto	=	-7 840	-9 950	-9 858	-8 622	-22 234
Rahoitustoiminta						
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	+	10 000		12 000	12 000	25 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-	-1 229			-1 333	-2 667
TA-lainojen nettomuutos	=	8 771		12 000	10 667	22 333
Vaikutus maksuvalmiuteen	+/-	931	-9 950	2 142	2 045	100
Investointien tulorahoitus-%		22,6 %	-15,3 %	15,3 %	24,8 %	9,8 %

Toimintatulot

HSL:n toimintatulot vuonna 2011 ovat yhteensä 512,0 milj. euroa. Kasvu edellisvuoteen verrattuna on 29,1 milj. euroa (6,0 %).

Lipputulot

Lipputulojen arvioinnin perustana on käytetty yhdeksän kuukauden toteutumatietojen pohjalta tehtyjä lipputuloennusteita vuodelle 2010. Myytävien lippujen määrään on arvioitu 2 %:n kasvu. Lippujen hintoihin on laskettu keskimäärin yhden prosentin korotus.

Lippujen hinnoittelussa on tavoitteena sisäisten lippujen hintojen yhtenäistäminen vuoteen 2014 mennessä sekä seutulippujen ja sisäisten lippujen hintaeron pienentäminen.

Lipputulojen vuonna 2010 arvioidaan olevan yhteensä 239,7 milj. euroa ja vuonna 2011 246,8 milj. euroa. Kasvu edellisvuoteen on 2,9 %. Lipputulot muodostavat 48,2 % HSL:n toimintatuloista.

Pääkaupunkiseudun seutulipputulot vuonna 2010 ovat ennusteen mukaan yhteensä 91,6 milj. euroa. Keskimäärin pääkaupunkiseudun seutulippujen hinnat nousevat yhden prosentin vuoden 2010 hintoihin verrattuna. Seutulipputulot vuonna 2011 ovat 94,3 milj. euroa.

Keravan ja Kirkkonummen lähiseutulippujen lipputulot ovat ennusteen mukaan vuonna 2010 yhteensä 8,1 milj. euroa. Niistä Keravan lipputulot ovat 4,3 milj. euroa ja Kirkkonummen 3,8 milj. euroa. Keskimäärin lähiseutulippu 2-lippujen hinnat nousevat yhden prosentin ja lähiseutu 3-lippujen hinnat 3,9 %. Lähiseutulipputulot vuonna 2011 ovat yhteensä 8,5 milj. euroa, mistä Keravan osuus on 4,6 milj. euroa ja Kirkkonummen osuus 3,9 milj. euroa.

Helsingin sisäisten lipputulojen ennuste vuonna 2010 on 117,1 milj. euroa. Keskimäärin Helsingin sisäisten lippujen hinnat nousevat yhden prosentin vuoden 2010 hintoihin verrattuna. Lipputuloja on vuonna 2011 arvioitu kertyvän 120,7 milj. euroa.

Espoon ja Kauniaisten sisäisten lipputulojen ennuste vuonna 2010 on 12,8 milj. euroa.

Kauniaisten sisäisten lippujen hinnat ovat samat kuin Espoon lippujen hinnat. Kauniaisten sisäisiä lipputuloja on vuonna 2010 arvioitu kertyvän 0,08 milj. euroa. Keskimäärin Espoon ja Kauniaisten sisäisten lippujen hinnat nousevat 0,6 % vuoden 2010 hintoihin verrattuna. Kaikkiaan lipputuloja on vuonna 2011 arvioitu kertyvän 13,1 milj. euroa.

Vantaan sisäisten lipputulojen ennuste vuonna 2010 on 9,6 milj. euroa. Keskimäärin Vantaan sisäisten lippujen hinnat laskevat 0,7 % vuoden 2010 hintoihin verrattuna. Lipputuloja on vuonna 2011 arvioitu kertyvän 9,7 milj. euroa.

Ennusteen mukaan Keravan sisäiset lipputulot vuonna 2010 ovat 0,287 milj. euroa ja Kirkkonummen 0,395 milj. euroa. Keskimäärin Keravan sisäisten lippujen hinnat nousevat 0,3 % ja Kirkkonummen sisäisten lippujen hinnat 1,1 % vuoden 2010 hintoihin verrattuna.

Kaikkiaan Keravan sisäisiä lipputuloja on vuonna 2011 arvioitu kertyvän 0,272 milj. euroa ja Kirkkonummen sisäisiä lipputuloja 0,386 milj. euroa.

Yhteenveto lippujen hintojen keskimääräisistä muutoksista 2010 – 2011

Seutuliput, pääkaupunkiseutu	1,0 %
Seutuliput, lähiseutu 2 (Kerava-Vantaa ja Kirkkonummi-Espoo)	1,0 %
Seutuliput, lähiseutu 3 (koko HSL-alue)	3,9 %
Helsingin sisäiset liput	1,0 %
Espoon sisäiset liput	0,6 %
Vantaan sisäiset liput	- 0,7 %
Keravan sisäiset liput	0,3 %
Kirkkonummen sisäiset liput	1,1 %

Matkakorteista on peritty asiakkaalta omakustannushinnan mukainen hinta. Korttimaksu on vuonna 2010 uuden standardin mukaisista korteista 5,00 euroa. Vuonna 2011 matkakorttien hinnaksi esitetään 5,00 euroa (sis. alv 9 %).

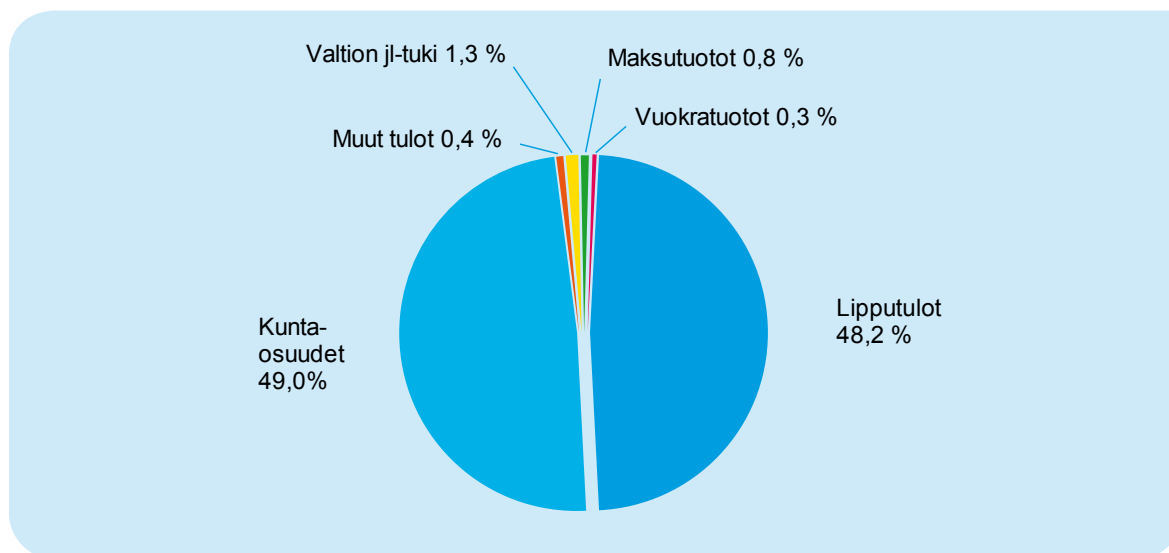
Korttimaksuja vuonna 2010 sekä vuonna 2011 arvioidaan kertyvän 0,6 milj. euroa.

Suurten kaupunkien joukkoliikennetuki

Valtion suurten kaupunkien joukkoliikennetuen määräksi on arvioitu 6,6 milj. euroa vuosina 2011 - 2013. Tuki on kohdistettu kunnille asukaslukujen suhteessa.

Muut toimintatulot

Muut toimintatulot muodostuvat pääosin tarkastusmaksutuloista ja liikennöitsijöiltä laskutettavista laite- ja taukotilavuokrista.

HSL:n toimintatulot v. 2011, yhteensä 512,0 milj. euroa

Toimintamenot

HSL:n toimintamenot vuonna 2011 ovat yhteensä 509,9 milj. euroa. Kasvua vuoden 2010 ennusteen verrattuna on 25,8 milj. euroa (5,3 %).

Henkilöstömenot

Henkilöstömenot ovat 15,9 milj. euroa (3,1 % HSL:n kaikista toimintamenoista). Edellisvuoden ennusteesta henkilöstömenot kasvavat 0,7 milj. eurolla (4,5 %).

Joukkoliikenteen operointikustannukset

Joukkoliikenteen operointikustannukset ovat 408,5 milj. euroa, 80,1 % HSL:n toimintamenoista. Ne kasvavat vuoden 2010 ennusteen tasosta 20,7 milj. euroa (5,3 %).

Bussiliikenteen menot vuonna 2011 ovat yhteensä 267,5 milj. euroa. Kasvua vuoden 2010 ennusteeseen verrattuna on 14,9 milj. euroa (5,9 %). Vuonna 2011 linja-autoliikenteen kustannusindeksin arvioidaan nousevan 3,2 %.

Junaliikenteen menot ovat yhteensä 65,3 milj. euroa, missä on mukana ostopalveluna hankittavan pääkaupunkiseudun junaliikenteen lisäksi Keravan ja Kirkkonummen joukkoliikennesopimusten mukaiset korvaukset VR:lle. Kasvu vuodesta 2010 on 3,0 milj. euroa (4,9 %). Junaliikenteen kustannustason arvioidaan vuonna 2011 nousevan 2,7 %.

Ostopalveluna hankittavan pääkaupunkiseudun junaliikenteen kustannukset muodostuvat sopimuksen mukaan neljästä pääerästä:

- operointisopimuksen perusteella maksettavasta korvauksesta
- muut palvelut -sopimuksen perusteella maksettavasta korvauksesta
- kalustosopimuksen perusteella maksettavasta korvauksesta sekä
- kunnossapitosopimuksen perusteella maksettavasta korvauksesta.

Sopimusten sisällä on useita kustannuseriä, joita tarkistetaan vuosittain tai vuosineljänneksittäin sopimuksissa määritellyllä kustannusindeksien ja toiminnan tehostamiskertoimien mukaan. Kalustokustannuksiin ei sovelleta kustannusnousuindeksiä.

Raitioliikenteen kustannusten vuonna 2011 arvioidaan olevan 47,1 milj. euroa. Kasvua edellisvuoteen verrattuna on 1,8 milj. euroa (4,0 %). Raitioliikenteessä kustannustason nousuksi on arvioitu 1,2 %.

Metroliikenteen kustannusten vuonna 2011 arvioidaan olevan 24,7 milj. euroa. Kasvua edellisvuoteen verrattuna on 0,8 milj. euroa (3,4 %). Metroliikenteessä kustannustason nousuksi on arvioitu 1,5 %.

Lauttaliikenteen kustannusten vuonna 2011 arvioidaan olevan 3,9 milj. euroa. Kasvu edellisvuodesta on 0,1 milj. euroa (2,9 %). Lauttaliikenteessä kustannustason nousuksi on arvioitu 2,9 %.

Keskimäärin joukkoliikenteen kustannustason nousuksi on arvioitu 2,8 %.

Joukkoliikenteen infrakorvaukset

Neuvottelut joukkoliikenteen infran käyttökorvauksista HSL:n ja kuntien välillä ovat kesken, ja alustava talousarvio sisältää vain Helsingille maksettavan infran käyttökorvauksen, jonka määrä on 59,1 milj. euroa (55,8 milj. euroa vuonna 2010).

Infrakorvauksen laskentaperusteena on käytetty infraomaisuuden tarkistettua käypää arvoa. Korvaus sisältää 50 % pääoman poistoista ja koroista sekä infran hallinto- ja ylläpitokulut täysimääräisesti. Korkoa laskettaessa laskentakorkona on käytetty 5 %.

Muiden jäsenkuntien infrakustannukset selvitetään vuoden 2010 aikana. Ne otetaan huomioon vuoden 2010 tilinpäätöksessä ja tarvittaessa talousarviomuutoksena vuodelle 2011.

Muut menot

Muiden palvelujen ostot ovat 22,2 milj. euroa, mistä 5,4 milj. euroa käytetään lippuprovisioihin, 5,2 milj. euroa atk-palveluihin, 3,8 milj. euroa muihin asiantuntijapalveluihin ja 1,3 milj. euroa painatuksiin. Kasvu edellisvuoteen on 1,4 milj. euroa (6,6 %).

Aineisiin, tarvikkeisiin ja tavaroihin arvioidaan käytettävän 0,9 milj. euroa, 0,3 milj. euroa edellisvuotta vähemmän.

Vuokrakulujen arvioidaan olevan 2,4 milj. euroa, mistä rakennusten ja huoneistojen vuokrat ovat 1,7 milj. euroa, koneiden ja laitteiden vuokrat 0,4 milj. euroa ja muut vuokrat 0,2 milj. euroa.

Rahoitustuotot ja -kulut

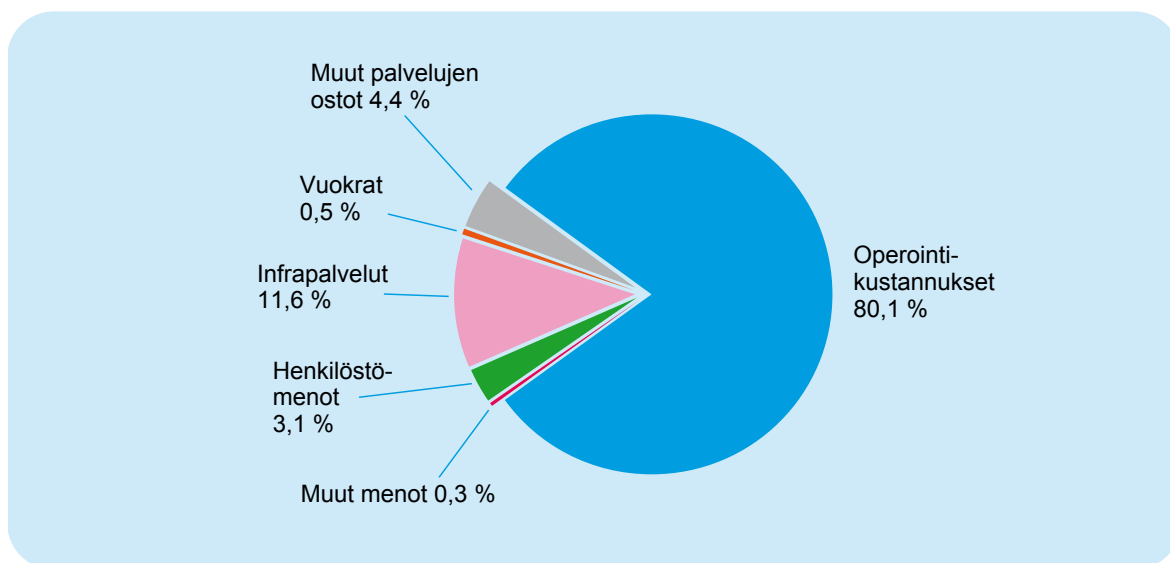
HSL rahoittaa investointinsa lainanotolla. Uusiin investointeihin otetaan lainaa vuosina 2011-12 12 milj. euroa ja vuonna 2013 25 milj. euroa, jolloin lainakanta vuoden 2013 lopussa on 45,0 milj. euroa. Lainan korkona on käytetty 4 %.

Poistot

Poistot talousarviossa 2011 ovat 5,4 milj. euroa. Ne kasvavat vuoden 2010 tasosta 0,7 milj. eurola. HKL:ltä HSL:lle siirtyvän käypään arvoon arvioidun matkakorttiomaisuuden poistot ovat vuosina 2011 – 13 1,1 milj. euroa vuodessa.

Tilikauden alijäämä

Tilikauden alijäämä talousarviossa 2011 on 3,6 milj. euroa, ja se on suunniteltu katettavaksi HSL:n taseessa muuhun omaan pääomaan kirjatulla YTV:stä HSL:lle siirtyneellä ylijäämällä.

HSL:n toimintamenot vuonna 2011, 509,9 milj. euroa

Investoinnit

HSL:n investointimenot vuonna 2011 ovat 11,6 milj. euroa, vuonna 2012 11,5 milj. euroa ja vuonna 2013 24,7 milj. euroa. Suunnitelmakauden merkittävin investointi on LIJ-2014-hanke ja matkakorttijärjestelmän kehittäminen, joihin suunnitelmakauden aikana käytetään yhteensä noin 37,5 milj. euroa. Määrärahavaraus vuodelle 2011 on 6,5 milj. euroa, vuodelle 2012 8,5 milj. euroa ja vuodelle 2013 22,5 milj. euroa.

Matkustajainformaatiolaitteisiin ja –järjestelmiin (mm. aikataulu- ja infonäytöt, Helmi-laitteet) on varattu suunnitelmakaudelle 4,0 milj. euroa, mistä 1,8 milj. euroa vuodelle 2011, 1,3 milj. euroa vuodelle 2012 ja 0,9 milj. euroa vuodelle 2013.

Asiakassovellusten sekä toimiala-IT:n hankintoihin on varattu suunnitelmakaudelle 4,1 milj. euroa. Merkittävimpiä hankkeita ovat matkustajalaskentalaiteiden hankinta ja reittioppaan kehittäminen. Matkustajalaskentalaiteiden hankintaan on varattu 0,2 milj. euroa vuonna 2011, 0,4 milj. euroa vuonna 2012 ja vuonna 2013. Reittioppaan kehittämiseen on varattu 0,3 milj. euroa vuonna 2011 sekä vuonna 2012 ja 0,1 milj. euroa vuonna 2013.

Talouden ja hallinnon IT-hankintoihin on varattu suunnitelmakaudelle 2,1 milj. euroa. Merkittävin hanke on taloudenhallintajärjestelmän uusiminen, johon on varattu 1,2 milj. euroa vuonna 2011, 0,2 milj. euroa vuonna 2012 ja 50 000 euroa vuonna 2013.

Helsingistä ja YTV:stä HSL:lle siirtyvän omaisuuden (pysyvät vastaavat) arvo avaavassa taseessa 1.1.2010 on yhteensä 21,4 milj. euroa.

Investointierittely hankkeittain s. 30 - 31.

Kuntaosuudet

Ne menot, joita ei voida kattaa lipputuloilla tai muilla tuloilla, jäsenkunnat maksavat HSL:lle kuntaosuuksina. Kuntaosuudet muodostuvat operointikustannusten, yleiskustannusten ja joukkoliikenneinfran kuntaosuuksista.

Kuntaosuuksien laskentaperusteet perussopimuksen mukaan

Operointikustannuksilla tarkoitetaan ostopalveluna hankittavan joukkoliikenteen liikenteenhoidon kustannuksia. Kuntien maksuosuudet operointikustannuksiin määritellään liikennemuodoittain (bussiliikenteen osalta linjastoittain) kunkin kunnan asukkaiden tekemien matkustajakilometrien perusteella. Matkustajakilometrit kunnittain lasketaan kuntalaisten nousutietojen ja viimeisten käytävissä olevien keskimatkatietojen perusteella.

Yleiskustannukset muodostuvat HSL:n organisaation nettokustannuksista ilman operointi- ja infra-kustannuksia. Yleiskustannuksiin kohdistettavat eriä ovat mm. liikenteen suunnittelu ja hankinta, matkalippu- ja informaatiojärjestelmä, asiakaspalvelu, tarkastustoiminta, viestintä, talous ja hallinto. Yleiskustannuksiin kohdistettavia tuloja ovat mm. tarkastusmaksutulot, muut myyntitulot, vuokratulot, rahoituskulut ja investointien poistot.

Eri liikennemuodoille kohdistetut yleiskustannukset yhteensä on jaettu kunnille kuntalaisten nousujen ja niistä laskettujen jako-osuuksien perusteella. Yleiskulut kohdistetaan liikennemuodoille/linjas-
toille sovitulla kertoimilla painotettujen nousujen jakautuman perusteella.

Infrakustannukset ovat HSL:n maksamaa korvausta kuntien omistaman joukkoliikenneinfran käytöstä. Eri liikennemuodoille kohdistetut infrakustannukset yhteensä on jaettu kunnille kuntakohtaisten nousujen ja niistä laskettujen jako-osuuksien perusteella.

Kunnittain jaettujen operointi-, infra- ja yleiskustannusten summasta tehtäviä vähennyksiä ovat lipputulot, valtionavut ja edellisten vuosien kuntakohtainen yli/alijäämä. Lipputulot on kohdistettu kunnille matkakorttijärjestelmän kuntalaisuustiedon ja lippulajin perusteella. Valtionavut on jaettu kunnille asukaslukujen perusteella.

Kuntaosuudet talousarviossa 2011 ovat yhteensä 250,9 milj. euroa. Kuntaosuudet kattavat 49,2 % HSL:n toimintamenoista, ja suhde pyritään pitämään vakaana koko suunnitelmakauden.

Selvitys kuntaosuuksien muodostumisesta kunnittain vuonna 2011 s. 27.

3 Toimintasuunnitelma

3.1 Toimielimet ja johto

HSL:n toimielimiä ovat yhtymäkokous, hallitus ja tarkastuslautakunta. Yhtymäkokouksen on arvioitu kokoontuvan kolme kertaa, hallituksen 15 kertaa ja tarkastuslautakunnan 12 kertaa vuonna 2011. Lisäksi on varauduttu 5 – 6 hallituksen iltakouluun.

Toimitusjohtajan lisäksi johdon toimintoihin sisältyvät myös ulkoinen ja sisäinen tarkastustoiminta.

3.2 Liikennejärjestelmäsuunnittelu

HSL huolehtii Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnittelusta, maankäytön suunnitteluun vaikuttamiseen liittyvistä tehtävistä, osallistuu yhteistyötahojen liikenneverkon kehittämishankkeisiin ja –projekteihin sekä toteuttaa liikennetutkimuksia, laatii liikennemalleja ja ennusteita hyväksytyjen tavoitteiden mukaisesti.

Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma (HLJ 2011)

Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelmasta (HLJ 2011) ja sen vaikutusten arvioinnista saadaan lausunnot osapuolilta tammikuussa 2011. Alkuvuodesta 2011 valmistellaan liikennejärjestelmäluonnokseen ja siitä saatuihin lausuntoihin perustuen HLJ 2011 liikennejärjestelmäehdotus päätöksentekoa varten. Liikennejärjestelmäpäätyönsä jälkeen valmistellaan aiesopimus HLJ:n toteutuksesta LVM:n sekä KUUMA-kuntaryhmän ja Kuntaryhmä Nelosten kanssa.

Vuonna 2012 käynnistetään seuraavan liikennejärjestelmäsuunnitelman HLJ 2015 ohjelmointi ja taustaselvitysten laadinta.

Tehdään Helsingin seudun liikenne- ja maankäyttöratkaisujen yhteensovittamista palvelevia tarkasteluja ja selvityksiä yhdessä yhteistyötahojen kanssa (MAL-prosessi, kunnat, Uudenmaan liitto, ministeriöt). Kehitetään joukkoliikennekaupunkitarkasteluja hyödynnettäväksi liikenteen ja maankäytön suunnittelussa ja toteutuksen seurannassa. Tavoitteena on HLJ 2011:n tavoitteiden ja aiesopimuksen toteutuksen edistäminen.

HLJ 2011:n tavoitteiden ja aiesopimuksen toteutuksen edistämiseksi toteutetaan selvityksiä ja projekteja yhdessä yhteistyötahojen kanssa HLJ:n kehittämisstrategian eri osa-alueista, joita ovat

mm. joukkoliikenne, kävely ja pyöräily, ajoneuvoliikenne, matkaketjut, liityntäpysäköinti, liikkumisen ohjaus, älyliikenne, tavaraliikenne sekä liikennepoliittiset ja taloudelliset ohjauskeinot.

Laaditaan pyöräilyverkkosuunnitelma koko HLJ-alueelle, priorisoidaan tärkeimmät seudulliset työmatkapyöräilyn pääväylät ja valmistellaan laatutasoa nostavat kehittämis ehdotukset ja toteuttamisohjelma.

Toteutetaan HLJ 2011:n liikenneturvallisuus- ja ympäristötavoitteiden toteutumista edistäviä projekteja yhdessä yhteistyötahojen kanssa.

Ohjelmoidaan HLJ 2011:n aiesopimuksen toteutuksen seuranta.

Kehitetään HLJ-alueen pääväylä- ja ratainvestointien seurannan menetelmiä ja toteutusta. Osallistutaan Helsingin seudun liikenneneuvottelukunnan asioiden valmisteluun. Vaikutetaan seudun maankäyttöön ja kaavoitukseen. Osallistutaan liikenneverkkojen ja liikennehankkeiden strategisen tason suunnitteluun. Osallistutaan strategisen tason vaikutusten arvioinnin kehittämistä palveleviin selvityksiin ja projekteihin.

Käynnistetään selvitys, millaisella joukkoliikennevälineellä erikokoisten ja -tyyppisten yhdyskuntien joukkoliikenne kannattaa hoitaa. Seurataan seudullisen joukkoliikenteen toimintaedellytysten kehittämissuunnitelman toteutumista ja laaditaan tarkistukset suunnitelmaan. Laaditaan pitkän aikavälin tavoitelinjastosuunnitelma.

3.3 Liikennetutkimukset ja -ennusteet

Laaja liikennetutkimus 2008 saatetaan loppuun vuosien 2010 ja 2011 vaihteessa. Vuonna 2011 jatketaan liikennemallien kehittämistä ja huolehditaan tarvittavista päivityksistä.

Ylläpidetään ja kehitetään liikennetilannetta kuvaavia tilasto- ja muita tietoja sekä tiedonhankintamenetelmiä. Valmistellaan HLJ 2011:n liikenne-ennusteita ja vaikutusarvioita. Ylläpidetään ja kehitetään seudun liikenneverkkoja ja niiden kuvauksia. Osallistutaan HSL:n kannalta hyödyllisiin yhteistyötahojen tutkimuksiin.

Ruututason saavutettavuusperusteisten mallien laadintaa Helsingin työssäkäyntialueelle jatketaan tarvittaessa. Mallit täydentävät ennustemallijärjestelmää lisäten tarkkuutta mm. maankäytön ja joukkoliikenteen suunnittelussa. Tavoitteena on, että niitä voidaan käyttää myös itsenäisesti mm. pitkän aikavälin rakennemallitasoisissa tarkasteluissa.

Perusmallitöiden rinnalla kehitetään yksilölliseen matkustuskäyttäytymiseen pohjautuvien mallien kehittämistä. Tavoitteena on selittää matkatuotoksia ja kulkutavan valintaa yksilöllisillä muuttujilla nykyisten alueellisten keskiarvomuuttujien sijaan.

Vuoden 2011 aikana tehdään myös tavaraliikenteen kenttätutkimukset ja kehitetään henkilöhaastattelututkimuksen analysointiin tarkoitettua nettityökalua. Matka-aikojen seurantatutkimuksen menetelmää kehitetään yhdessä Liikenneviraston ja Helsingin kaupungin kanssa siten, että käytetään hyväksi Liikenneviraston kamerajärjestelmää.

Vuonna 2012 laaditaan tavaraliikenteen mallit ja käyttösovellutus liikennemallijärjestelmälle. Lisäksi jatketaan liikennemallien kehitystyötä ja tehdään täydentäviä tutkimuksia ja selvityksiä.

3.4 Asiakastyytyväisyystutkimukset

Joukkoliikenteen asiakastyytyväisyystutkimus toteutetaan koko HSL-alueella yhtenäisellä tavalla. Kansainvälisessä Best-tutkimuksessa tutkitaan yhteismitallisella tavalla eurooppalaisten metropolien asukkaiden tyytyväisyyttä joukkoliikenteeseen. Vuosina 2011 – 2012 HSL:n rooli Best-tutkimuksessa on erityisen merkittävä, sillä tutkimuksen kiertävä puheenjohtajuusvuoro on HSL:llä.

Best-tutkimuksen lisäksi asiakastyytyväisyyttä tutkitaan eri tavoin ja seurataan matkustajamäärien kehitystä joukkoliikenteen eri muodoissa. Lisäksi laaditaan suunnittelun tarvitsemia kertaluonteisia erillistutkimuksia.

3.5 Joukkoliikennesuunnittelu

HSL huolehtii joukkoliikenteen kehittämiseen sekä linjasto- ja aikataulusuunnitteluun liittyvistä tehtävistä sekä operatiiviseen toimintaan liittyvästä tutkimuksesta ja laatii suunnitelmia ja selvityksiä joukkoliikenteen kilpailukyvyn parantamiseksi.

Bussi- ja raitiovaunureittien linjastosuunnittelua tehdään eri aikajän-teillä maankäytön kehittymisen ja pidemmän tähtäimen linjastosuunnitelmien pohjalta. Joukkoliikenteen alueittaisia kehittämissuunnitelmia laaditaan tarvelähtöisesti yhteistyössä kuntien eri hallinnonalojen kanssa. Linjasto- ja aikataulusuunnittelun työkaluja kehitetään.

Liikennöintiin liittyvien palautteiden kautta asukasyhteistyö on jatkuvaa. Osana suurempia suunnitteluprojekteja järjestetään asukastilaisuuksia, joissa kerätään suunnitelmiin kohdistuvaa palautetta.

Asiakaspalautetietokannan käsittelyssä käytettävän palauteanalyysityökalun kehittämistarpeet määritellään. Tavoitteena on parantaa työkalun hyödynnettävyyttä mm. joukkoliikennesuunnittelijoiden työn tukena.

HSL osallistuu jäsenkuntien merkittävien joukkoliikennettä koskevien selvitysten ja suunnitelmien tekoon. HSL mm. osallistuu yhdessä jäsenkuntien, liikenne- ja viestintäministeriön, liikenneviraston ja Uudenmaan ELY:n kanssa joukkoliikenneinfran selvitysten, yleissuunnitelmien ja hankesuunnitelmien laadintaan. HSL:n tehtäviin kuuluu myös laatia suunnitelmia joukkoliikenteen etuuksista ja osallistua pysäkkien, terminaalien ja varikkojen suunnitelmien laadintaan.

3.6 Linjasto- ja aikataulusuunnittelu

Joukkoliikenteen palvelutarjonnan suunnittelussa vuoden 2011 keskeisenä tavoitteena on jatkaa HSL-alueen joukkoliikenteen suunnittelukäytäntöjen yhtenäistämistä. Vuonna 2011 aikataulusuunnittelu yhtenäistetään siirtymällä yhden aikataulusuunnittelutyökalun käyttöön koko HSL-alueella.

Linjastosuunnittelussa pilotoidaan suunnittelussa tarvittavat lähtötiedot kokoavaa ja havainnollisesti esittävää työkalua ja sen jatkohyödyntämistavoista päätetään. Tekoälyn (geneettisten algoritmien) hyödyntämismahdollisuuksien tutkimista joukkoliikennelinjaston optimoinnissa jatketaan koeluentoisia suunnitelmia laatimalla.

Vuonna 2011 linjasto- ja aikataulusuunnittelun erillisprojekteja ovat mm:

- bussiliikenteen runkolinjastoselvityksen jatkaminen
- raitioliikenteen toimintaedellytysten kehittämissuunnitelma erityiskohteina linjat 4 ja 10
- Espoon ja Vantaan palvelulinjojen kehittämissuunnitelma (mahdollisesti Jouko-konseptiin kytkeytyen)
- Matka-aikahajonnan arviointityökalun määrittely/kehittäminen
- Geneettisten algoritmien soveltaminen HSL-tason linjaston kehittämisessä.

Vuonna 2011 toteutettavia muita keskeisimpiä joukkoliikenteen kehittämishankkeita ja projekteja ovat mm:

- Jokeri 2 –linjan valmistelu
- Viikkaimpien bussi- ja raitiopysäkkien kehittämisen yleissuunnitteluvaihe
- Raide-Jokerin valmisteluun osallistuminen
- Bussi-Jokerin seuraavan sopimuskauden kehittämistoimenpiteiden määrittely
- Metron automatisointihankkeen ohjaukseen osallistuminen
- Länsimetron toteutuksen ohjaukseen osallistuminen
- Kehäradan toteutuksen ohjaukseen osallistuminen
- Bussikaistojen automaattivalvonta –pilotin seuranta

Muut

- Espoon bussiliikenteen luotettavuuden kehittämisohjelman laatiminen
- Joukkoliikenteen matkatakua toteutusvaiheen valmistelu, mikäli matkatakua käyttöönottoon päädytään
- Kulttuuriraitiovaunuhanke
- Liikennevalotuksien tavoitemäärittely Espoossa ja Vantaalla

Joukkoliikenteen matkustajalaskentoja tehdään sekä automaattisin laskentamenetelmin että manuaalisin laskennoin. Automaattilaskennat kattavat metroasemien liukuportaat sekä osan raitiovaunuista ja busseista. Laskentalaitteiden määrää busseissa lisätään asteittain kohti 10 % osuutta. Manuaalisesti tehdään vuosittain toistuvia poikkileikkauslaskentoja sekä ajankohtaisten suunnitteluprojektien edellyttämiä laskentoja. Joukkoliikenteen laskentalinjojen määrittely Espoon ja Vantaan alueella tehdään vuoden 2011 aikana yhteistyössä kuntien kanssa.

Erillistutkimuksia toteutetaan tarpeen mukaan ajankohtaisiin hankkeisiin liittyen.

Liikkumisen ohjauksen operatiivinen toiminta on pienellä volyymillä käynnistetty HKL:ssä vuonna 2009. HSL on suunnitellut ja vahvistanut liikkumisen ohjauksen toimintatapoja vuonna 2010 tavoitteena toiminnan vakiinnuttaminen ja hyötyjen realisoituminen vuosina 2011–2013. Vuonna 2011 liikumissuunnitelmia laaditaan yhteistyössä useiden merkittävien työnantajien kanssa. HSL osallistuu myös pääkaupunkiseudun kuntien, Helsingin Energia ja HSY:n kanssa yhdessä toteutettavan Pääkaupunkiseudun ilmastoneuvontakeskuksen (Ilmasto.info) toimintaan. Kestävän liikkumisen saralla toteutettavia yhteistyömuotoja valmistellaan eri sidosryhmien kanssa (esim. City Car Club).

3.7 Liikennepalveluiden hankinta

HSL huolehtii joukkoliikennepalveluiden hankintaan, liikennepalveluiden laadun valvontaan, poikkeustilanteiden hallintaan, lisä- ja poikkeusliikenteen sekä lyhyen aikavälin infran suunnitteluun liittyvistä tehtävistä ja kehittämisestä.

Bussiliikenne hankitaan kilpailuttaen yhden tai useamman linjan paketteina. Sopimuksia on siten suuri määrä ja liikennöitsijöitä yli kymmenen. Sopimusten tyypillinen kesto on viisi vuotta, mutta jatkossa sopimuskautta pidennetään seitsemään vuoteen. Kilpailukierroksia järjestetään kahdesti vuodessa. Jokeri-linjan kilpailuttaminen mahdollisesti erityiskalustolla valmistellaan vuoden 2011 aikana.

Kirkkonummen bussiliikenne ja HSL-rajan ylittävä U-liikenne hankitaan siirtymäkauden ajan vuoteen 2014 saakka nykyisiltä liikennöitsijöiltä sopimuksilla, joilla katetaan liikenteen hoidon alijäämää HSL-

lippujen käyttöä vastaavalla korvauksella.

Junaliikenne hankitaan suoramarkintana VR:ltä vuoden 2017 loppuun voimassaolevin sopimuksin. HSL-alueen junaliikenne hankitaan sopimuskokonaisuudella, johon sisältyy neljä VR-Yhtymän ja HSL:n välistä sopimusta sekä uuden Sm5-kaluston vuokrasopimus Pääkaupunkiseudun junakalustoyhtiön ja HSL:n välillä. Operointisopimuksella hankitaan varsinainen liikennepalvelu ja muut palvelut lipunmyynti- ja asemapalvelusopimuksella. Kalustosopimuksella korvataan VR:n omistaman kaluston käyttö ja kunnossapitosopimuksella kaluston kunnossapito. Uusien Sm5-junien tullessa käyttöön vuosina 2011-2014 niiden korvaukset maksetaan vuokrasopimuksen mukaisesti junakalustoyhtiölle. VR:lle maksettavat kalusto- ja kunnossapitokorvaukset pienenevät VR:n kaluston poistuessa HSL:n tilaamasta liikenteestä.

Pääkaupunkiseudun junakalustoyhtiön omistamien junien kalusto- ja kunnossapitokorvaukset maksetaan yhtiölle kaluston vuokrasopimuksen mukaisesti. Vuoden 2011 loppuun mennessä on käytössä 11 uutta Sm5-junaa ja vuoden 2013 loppuun mennessä 31 junaa.

VR:ltä hankitaan Keravan ja Kirkkonummen junamatkustajien palvelut HSL-lippujen käyttöön perustuvalla lippuyhteistyösopimuksella. Nämä sopimukset on tarkoitus muuttaa vuoden 2012 alusta osaksi lähijunaliikenteen ostosopimuskokonaisuutta. Vuoden 2011 alusta alkaen HSL suunnittelee ja tilaa liikenneministeriön puolesta VR:ltä myös valtion tukeman lähijunaliikenteen Lahteen ja Karjaalle.

HSL tekee suunnitelmakaudella ennakkovalmisteluja lähijunaliikenteen kilpailuttamisprosessin käynnistystä varten tavoitteena kilpailutettu sopimus vuoden 2018 alusta.

Metroliikenne hankitaan suoramarkintana HKL:n metroliikenneyksiköltä ja raitiovaunuliikenne HKL:n raitiovaunuyksiköltä viisitoistavuotisilla ostopalvelusopimuksilla. Suomenlinnan lauttaliikenne hankitaan niin ikään suoramarkintana Helsingin kaupungin ja valtion puoleksi omistamalta Suomenlinnan lautta Oy:ltä.

Ensimmäiset HSL:n uuden tilaajavärytyksen mukaiset bussit tulevat liikenteeseen vuoden 2011 alussa. Uusilla bussiliikenteen hankintaperiaatteilla kilpailutetut sopimukset tulevat käyttöön vuoden 2011 elokuussa alkavassa liikenteessä. Vuoden 2012 alussa alkavissa Helsingin sisäisen liikenteen kohteissa on tarkoitus koekäyttää hybridibussikalustoa.

HSL valvoo ja kehittää joukkoliikenteen tuotannon laatua yhdessä liikennöitsijöiden kanssa muun muassa järjestämällä ja ohjaamalla kuljettajien koulutusta ja kehittämällä kuljettajien perehdyttämistä.

Liikenteen suurten poikkeustilanteiden aikana HSL koordinoi joukkoliikenteen tuotantoa yhteistyössä liikennöitsijöiden, viranomaisten, kuntien eri toimijoiden, urakoitsijoiden, tapahtumajärjestäjien ja muiden vastaavien tahojen kanssa.

HSL huolehtii joukkoliikenteen nykyisestä infrasta ja toteuttamisvaiheessa olevasta uudesta infrasta yhdessä HSL:n jäsenkuntien kanssa. Joukkoliikenteen fyysisten toimintaedellytysten ylläpidosta ja peruskorjauksista sekä joukkoliikenteen toimintaympäristön uusista investoinneista sovitaan HSL:n ja jäsenkuntien välisillä infrasopimuksilla.

3.8 Matkalippu- ja informaatiojärjestelmät

Helsingin seudun matkalippujärjestelmä uudistetaan ja ajantasainen matkustajainformaatiojärjes-

telmä otetaan käyttöön vuoteen 2014 mennessä.

Matkalippujärjestelmään kuuluvat taksa- ja lippujärjestelmä, lippujen myyntijärjestelmä ja niiden tekninen toteutus (matkakorttijärjestelmä).

Helsingin seudun matkalippujärjestelmä on käytössä kaikissa HSL-kunnissa. Kolmannella vyöhykkeellä Keravalla ja Kirkkonummella ovat käytössä myös VR:n liput. Kirkkonummella ovat käytössä lisäksi valtakunnallisen kilometritariffin mukaiset bussiliput.

Matkalippujärjestelmä uusitaan vuoden 2014 loppuun mennessä. Uusimiseen liittyy kaksi toisiinsa tiiviisti kytkeytyvää kehittämishanketta. Lippu- ja informaatiojärjestelmähankkeessa (LIJ2014) uusitaan nykyinen matkakorttijärjestelmä ja toteutetaan ajantasainen matkustajainformaatiojärjestelmä koko seudulle. Taksa- ja lippujärjestelmähankkeessa (TLJ2014) valmistellaan tulevaisuuden taksa- ja lippujärjestelmän periaatteet, jotka LIJ2014-hanke toteuttaa.

LIJ-2014-hankkeen ensimmäinen vaihe toteutui vuosina 2009–2010, kun matkakortit vaihdettiin standardin mukaisiin kortteihin. Vanhojen matkakorttien käyttö liikennevälineissä päättyi 10.11.2010. Järjestelmän hankintaprosessi käynnistettiin vuonna 2010. Toteutuksesta vastaava toimittajakonsortio valitaan vuoden 2011 alkupuolella. Vuonna 2011 tarkennetaan määrittelyä ja suunnitelmia. Vuosina 2011–13 ovat vuorossa osajärjestelmien toteutus, testaus ja koekäyttö.

TLJ2014-hankkeessa tulevaisuuden taksa- ja lippujärjestelmän suunnittelua jatketaan HSL:n hallituksen linjausten mukaisesti. Kaikki lippulajit perustuvat vyöhykkeisiin. Vyöhykevaihtoehdoista ja lippujen hinnoitteluperiaatteista pyydetään kuntien lausunnot. Periaatepäätökset tehdään vuoden 2011 alkupuolella.

Suunnitelmakaudella 2011 – 13 matkakorttijärjestelmään toteutetaan taksa- ja lippujärjestelmää koskevista päätöksistä aiheutuvat muutokset, kehitetään lipunmyyntijärjestelmää sekä varaudutaan kolmannen vyöhykkeen laajenemiseen. Järjestelmän ylläpito hoidetaan HSL:n aj Enfo Oyj:n välisen palvelusopimuksen mukaan. Siihen kuuluvat tuotannon valvonta ja operointi, testauspalvelu, laitehallinta ja matkakorttilogistiikka. Sopimus uusittiin keväällä 2010 ja se on voimassa 31.1.2014 asti.

Lipunmyynnin kustannustehokkuutta parannetaan tehostamalla lippuautomaattien käyttöä ja kehittämällä matkakortin nettipalveluja. Vuoden 2011 HSL-lippujen myyntiverkosto laajenee, kun lippuja voi ostaa myös VR:n uusista lippuautomaateista. Vuoden 2011 aikana toteutettavissa nettipalveluissa voi tarkistaa matkakortin tiedot ja ostaa kortille kautta tai arvoa. Ostetut lipputuotteet voi ladata matkakortille lippuautomaateissa tai muissa erikseen sovittavissa myyntipisteissä.

3.9 Matkustajainformaatiojärjestelmät

Matkustajainformaatiojärjestelmiä ovat ajoneuvoissa, pysäkeillä ja terminaaleissa olevat informaatiojärjestelmät ja liikennevaloetudet (mm. Helmi, Mono, Kampin terminaalin infojärjestelmä) sekä netissä ja mobiilipalveluina tarjottavat asiakassovellukset (mm. Reittiopas, Kevyen liikenteen reittiopas, Omat lähdöt, Poikkeusinfo). Helmi-järjestelmään liittyvät myös liikennevaloetudet, joilla nopeutetaan raitovaunu- ja bussilinjojen liikennöintiä ja lisätään liikenteen luotettavuutta.

Helmi-laitteiden käyttöä pyritään tehostamaan parantamalla laadunvalvontaa. Helmi- ja Mono-järjestelmiä varaudutaan laajentamaan. Laajennuksista päätettäessä otetaan huomioon kustannukset ja hyödyt järjestelmien arvioidun elinkaaren aikana. Järjestelmien käyttö päättynee LIJ2014-hankkeessa käyttöön otettavan uuden matkustajainformaatiojärjestelmän myötä. Helmi-järjestelmän linjoille saadaan liikennevaloetudet ja ajantasainen matkustajainformaatio bussin sisälle, osalle pysäkeis-

tä sekä internettiin. Mono-järjestelmässä tiedot ajamattomista lähdöistä sekä poikkeusliikennetiedotteet välittyvät automaattisesti kaikille näytöille.

Yksilöllistä ja reaaliaikaista tietopalvelutarjontaa kehitetään edelleen. Netissä olevia palveluja (Reittiopas, kevyen liikenteen reittiopas, Omat lähdöt ym.) voi räätälöidä yhä paremmin asiakkaan omiin tarpeisiin sopivaksi ja käyttää mobiililaitteilla kuten kännykällä.

3.10 Asiakaspalvelut

HSL:n asiakaspalvelut käsittävät henkilökohtaista palvelua tarjoavat asiakaspalvelupisteet Rautatie-ntorilla ja Itäkeskuksessa, liikenneinfokeskuksen ja asiakaspalautteiden käsittelyn. Lisäksi tehdään yhteistyötä HSL-kuntien järjestämien matkakortin palvelupisteiden kanssa. Perustehtävänä on tarjota asiakkaille tarpeelliset henkilökohtaiseen palveluun tai sopimukseen perustuvat lipunmyynti-, neuvonta- ja asiakaspalautekanavat.

HSL:n asiakaspalvelupisteissä tehdään ja ladataan matkakortteja, solmitaan suoraveloitussopimuksia, neuvotaan tariffeja, reittejä ja aikatauluja koskeissa asioissa, otetaan vastaan asiakaspalautetta ja korjataan jälleenmyyjien virhelatauksia. Kesällä järjestetään tilapäinen palvelupiste Kauppatorille Suomenlinnan lipunmyyntiin ja syksyllä tilapäiset palvelupisteet opiskelijoiden matkakorttien päivitystä varten Helsingin Yliopistolle, Aalto-yliopiston Otaniemen toimipisteeseen sekä Metropolia-ammattikorkeakouluun.

Matkalippujen jälleenmyyjä sekä työmatka, asiointi- ja erilaisia muita lippuja oman henkilökuntansa tai asiakkaidensa tarpeisiin hankkivia yrityksiä ja kuntia palvelee sopimusten mukaisesti.

Liikenneinfokeskus antaa puhelimitse matkakortti-, tariffi-, reitti- ja aikatauluneuvontaa sekä poikkeusinfoa, tekee kutsuliikennevarauksia (Helsingin Jouko-kaupunginosalinjat) ja vastaanottaa puhelimitse asiakaspalautteita. Henkilökohtaisen asiakaspalvelun lisäksi liikenneinfokeskuksesta saa automaattista aikataulupalvelua 24 tuntia vuorokaudessa seitsemänä päivänä viikossa.

Asiakaspalautteita saadaan eniten netissä toimivan palautejärjestelmän kautta. Eri tavoin saadut palautteet käsitellään ja niihin vastataan joko asiakaspalveluissa tai palautesihteerit toimittavat ne asiantuntijoille vastattavaksi. Palautteista tuotetaan raportteja toiminnan kehittämistä varten.

3.11 Matkalippujen tarkastus

HSL tarkastaa matkaliput kaikissa HSL-alueen joukkoliikennevälineissä. VR ostaa HSL:ltä VR-lähiliikenteen ja koko maan kaukojuni liikenteen tarkastustoiminnan.

Tarkastustoiminnan tavoitteena on ehkäistä ja vähentää liputta matkustamista ja turvata siten joukkoliikenteen rahoitusta. Liputta tai virheellisellä matkalipulla matkustaa keskimäärin 3 % matkustajista. Vuoden 2010 ennustettujen lipputulojen (240 milj. euroa) lipputuloja jää saamatta noin 7 milj. euroa. Eniten liputta matkustavia on avorahastuksen piirissä olevissa liikennevälineissä eli lähijuni liikenteessä, metrossa ja sen laiturialueella sekä raitiovaunuissa.

HSL:ssä on 115 tarkastajan vakanssia, joista osa on täyttämättä. Keväällä 2011 järjestetään tarkastajakurssi uusien tarkastajien rekrytoimiseksi.

Vuonna 2010 järjestettiin tarkastajien täydennyskoulutus. YTV:stä siirtyneille tarkastajille annettiin Helsingin sisäisen joukkoliikenteen tarkastamiseen liittyvää koulutusta ja vastaavasti HKL:stä siirtyneille tarkastajille seudullisen bussi- ja junaliikenteen tarkastamiseen liittyvää koulutusta. Vuonna

2011 tarkastustoiminta on entistä näkyvämpää ja tehokkaampaa. Tarkastus kohdennetaan erityisesti niille alueille, joilla ilman asianmukaista matkalippua matkustaminen on suurinta. Tavoitteena on tehostaa tarkastustoimintaa siten, että tarkastettujen lippujen määrä kasvaa noin 20 % / tarkastuspäivä (nykytaso on 183 lippua/päivä/tarkastaja).

HSL käsittelee tarkastusmaksuista tehdyt oikaisuvaatimukset ja valitukset. Lisäksi tarkastajat osallistuvat liikennetutkimuksiin ja häiriötilanteiden hoitoon sekä mahdollisuuksien mukaan erilaisiin kampanjoihin.

Tarkastustoiminnan tarkastus- ja raportointijärjestelmiä kehitetään edelleen. Niitä käytetään toiminnan suunnittelussa ja eri joukkoliikennemuotojen tavoitteiden seurannassa.

3.12 Viestintä

HSL:n ulkoinen tiedottaminen ja markkinointi sekä sisäinen viestintä tukevat strategisissa tavoitteissa onnistumista ja luovat edellytyksiä sujuvalle media- ja sidosryhmäyhteistyölle.

Viestinnän tehtäväkokonaisuuksiin kuuluvat:

- Verkkoviestintä ja sähköiset infotaulut
- Tiedottaminen, julkisuuden hallinta ja poikkeusinformaatio
- Aikataulut tuotteet, hinnastot ja karttatuotteet
- Markkinointiviestintä ja sidosryhmäviestintä
- Graafinen suunnittelu, ilmeen kehittäminen ja hallinta
- Lehdet, esitteet ja painotuotteet
- Sisäinen viestintä.

Viestintä on avointa ja ennakoivaa. Julkiseen sanaan pidetään tiiviisti yhteyttä. Joukkoliikennettä markkinoidaan luotettavana, inhimillisenä ja turvallisena tapana liikkua. Myös kohtuuhintaisuutta ja ympäristöystävällisyyttä korostetaan viestinnässä.

3.13 Talous, hallinto ja IT

HSL:n toiminnan ja talouden suunnittelun, seurannan ja raportoinnin sekä ulkoisen ja sisäisen laskennan toimintoja ja järjestelmiä kehitetään tavoitteena laadukas ja strategisten tavoitteiden toteutumista tukeva raportointi HSL:n johdolle, sisäisille asiakkaille ja sidosryhmille.

Vuonna 2010 aloitetun HSL-tasaisen Toimi-järjestelmähankkeen puitteissa kuvataan taloussuunnittelun, kirjanpidon, hankinnan, henkilöstö- ja palkkahallinnon sekä projektien hallinnan prosessit ja tehdään tarvekartoitukseen perustuvat määrittelyt tarvittaville uusille järjestelmille. Järjestelmiä uusia vaiheittain vuoden 2011 alkupuolella toteutettavan kilpailutuksen perusteella siten, että taloushallinnon keskeiset järjestelmät voidaan ottaa käyttöön vuoden 2012 alussa ja uusi järjestelmäkokoisuus on käytössä vuoden 2013 loppuun mennessä.

HSL:n yleistä hankintatoimintaa kehitetään siten, että hankinnat pystytään tekemään mahdollisimman kustannustehokkaasti.

Asiakirjahallintoa ja asianhallintajärjestelmää kehitetään paremmin organisaation tarpeita vastaaviksi.

IT-hankkeet

Toimialan IT-sovellukset ovat sovelluksia, joita käytetään mm. joukkoliikenteen suunnittelussa ja hankinnassa, asiakaspalautteiden käsittelyssä ja matkustajamäärien selvittämisessä. Näitä järjestelmiä varaudutaan kehittämään käyttäjien tarpeiden mukaan. Busseissa, junissa ja raitiovaunuissa käytettäviä matkustajalaskentalaiteita on varauduttu hankkimaan lisää. Nykyisten laitteiden käyttöä

ja tietojen raportointia pyritään kehittämään.

Kilpailutetaan ja otetaan käyttöön HSL:n yhteinen extranet-alusta.

HSL:lle tehdään tietoturvan kehityssuunnitelma ja siihen liittyvä ohjeistus.

HSL:ään luodaan tehokas paikkatietopohjainen työskentelytapa.

HSL:n tuloslaskelma v. 2011-2013

	TA 2010	ENN 2010 Q2	TA 2011	Ero TA11/TA10		Ero TA11/ENN10		TS 2012	TS 2013
				Eur	%	Eur	%		
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	484 535 681	482 869 961	511 999 500	27 463 819	5,7 %	29 129 539	6,0 %	521 394 500	534 405 500
Myyntituotot yhteensä	240 792 000	240 344 000	247 404 000	6 612 000	2,7 %	7 060 000	2,9 %	251 107 000	254 865 000
Lipputulot	240 223 000	239 775 000	246 835 000	6 612 000	2,8 %	7 060 000	2,9 %	250 538 000	254 296 000
Muut myyntituotot	569 000	569 000	569 000	0	0,0 %	0	0,0 %	569 000	569 000
Korvaukset kunnilta	229 659 041	230 791 041	250 811 000	21 151 959	9,2 %	20 019 959	8,7 %	256 503 000	265 716 000
Muut myyntitulot	1 050 000	950 000	1 260 000	210 000	20,0 %	310 000	32,6 %	1 260 000	1 260 000
Maksutuotot	4 050 000	3 050 000	4 050 000	0	0,0 %	1 000 000	32,8 %	4 050 000	4 050 000
Tuet ja avustukset	5 879 000	5 878 500	6 723 500	844 500	14,4 %	845 000	14,4 %	6 723 500	6 763 500
Vuokratuotot	1 763 420	1 674 140	1 651 000	-112 420	-6,4 %	-23 140	-1,4 %	1 651 000	1 651 000
Muut toimintatuotot	1 342 220	182 280	100 000	-1 242 220	-92,5 %	-82 280	-45,1 %	100 000	100 000
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-481 556 253	-484 186 914	-509 949 928	-28 393 675	5,9 %	-25 763 014	5,3 %	-517 887 248	-530 631 654
Henkilöstökulut yhteensä	-14 730 709	-15 259 824	-15 944 364	-1 213 655	8,2 %	-684 540	4,5 %	-15 944 364	-15 944 364
Palvelujen ostot yhteensä	-463 083 417	-464 523 503	-489 877 633	-26 794 216	5,8 %	-25 354 130	5,5 %	-497 733 467	-510 477 273
Liikenteen operointikust. yht.	-385 818 000	-387 825 000	-408 517 000	-22 699 000	5,9 %	-20 692 000	5,3 %	-414 402 000	-424 528 000
Infrapalvelut yhteensä	-55 844 393	-55 844 393	-59 137 225	-3 292 832	5,9 %	-3 292 832	5,9 %	-60 678 827	-63 117 176
Muut palvelujen ostot	-21 421 024	-20 854 110	-22 223 408	-802 384	3,7 %	-1 369 298	6,6 %	-22 652 640	-22 832 097
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-843 620	-1 188 350	-916 220	-72 600	8,6 %	272 130	-22,9 %	-1 116 920	-1 117 520
Vuokrakulut	-2 092 130	-2 374 255	-2 409 914	-317 784	15,2 %	-35 659	1,5 %	-2 291 000	-2 291 000
Muut kulut	-806 377	-840 982	-801 797	4 580	-0,6 %	39 185	-4,7 %	-801 497	-801 497
TOIMINTAKATE	2 979 428	-1 316 953	2 049 572	-929 856	-31,2 %	3 366 525	-255,6 %	3 507 252	3 773 846
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-691 565	0	-270 000	421 565	-61,0 %	-270 000		-670 000	-1 356 667
VUOSIKATE	2 287 863	-1 316 953	1 779 572	-508 291	-22,2 %	3 096 525	-235,1 %	2 837 252	2 417 179
Poistot	-3 587 863	-4 716 708	-5 369 572	-1 781 709	49,7 %	-652 864	13,8 %	-6 427 252	-6 007 179
TILKAUDEN TULOS	-1 300 000	-6 033 661	-3 590 000	-2 290 000	176,2 %	2 443 661	-40,5 %	-3 590 000	-3 590 000
TILIKAUDEN ALIJÄÄMÄ	-1 300 000	-6 033 661	-3 590 000	-2 290 000	176,2 %	2 443 661	-40,5 %	-3 590 000	-3 590 000
Toimintatuotot / Toimintakulut, %	100,6 %		99,7 %	100,4 %				100,7 %	100,7 %
- ilman kuntaosuuksia, %	52,9 %		52,3 %	51,2 %				51,1 %	50,6 %
Toimintakate, %	0,6 %		-0,3 %	0,4 %				0,7 %	0,7 %
Vuosikate, %	0,5 %		-0,3 %	0,3 %				0,5 %	0,5 %
Vuosikate / Poistot, %	63,8 %		-27,9 %	33,1 %				44,1 %	40,2 %
Kuntaosuudet / Asukas ¹⁾ , eur	208 €		208 €	227 €				232 €	241 €

¹⁾ Asukaslukuna käytetty jäsenkuntien asukaslukua 31.12.2009, yht. 1 104 443 asukasta

HSL:n rahoituslaskelma v. 2011 - 2013

	TA 2010		ENN 2010/Q2		TS 2011		TS 2012		TS 2011	
Toiminnan ja investointien rahavirta										
Toiminnan rahavirta										
Toimintakate	2 979		-1 317		2 050		3 507		3 774	
Korkotuotot	200		50		50		50		50	
Muut rahoitustuotot										
Rah. kulut	-892		-50		-320		-720		-1 407	
- Jäsenkunnille maksettavat	0		0		0		0		0	
- Ulkopuol. rah. laitoksille maksettavat	-892		-50		-320		-720		-1 407	
Muut rahoituskulut	0		0		0		0		0	
Satunnaiset erät	0		0		0		0		0	
Tulorahoituksen korjauserät	0	2 288	0	-1 317	0	1 780	0	2 837	0	2 417
Investointien rahavirta										
Investointimenot	-10 128		-8 633		-11 638		-11 459		-24 651	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0		0		0		0		0	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovut	0	-10 128	0	-8 633	0	-11 638	0	-11 459	0	-24 651
Toiminnan ja investointien rahavirta		-7 840		-9 950		-9 858		-8 622		-22 234
Rahoituksen rahavirta										
Lainakannan muutokset										
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	10 000		0		12 000		12 000		25 000	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 229		0		0		-1 333		-2 667	
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	8 771	0	0	0	12 000	0	10 667	0	22 333
Oman pääoman muutokset		5 000		9 082		0		0		0
Muut maksuvalmiuden muutokset										
Toimeksiantojen varojen ja pääomien m.	0		0		0		0		0	
Vaihto-omaisuuden muutos	0		0		0		0		0	
Saamisten muutos	0		0		0		0		0	
Korottomien velkojen muutos	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rahoituksen rahavirta		13 771		9 082		12 000		10 667		22 333
Rahavarojen muutos		5 931		-868		2 142		2 045		99
Rahavarojen muutos										
Rahavarat 31.12	10 931		10 063		12 205		14 250		14 349	
Rahavarat 1.1	5 000	5 931	10 931	-868	10 063	2 142	12 205	2 045	14 250	99

Kuntaosuudet 2011

A. Kustannukset kunnittain

	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	K: nummi	Yhteensä
Operointikustannukset							
- PKS	235,873	88,396	1,890	66,847	0,733	0,650	394,389
- 3. vyöhyke	2,170	1,049	0,011	1,265	4,465	5,168	14,128
Yhteensä	238,043	89,445	1,901	68,112	5,198	5,818	408,517
							100,0 %
Yleiskustannukset							
- PKS	26,600	7,495	0,141	5,038	0,082	0,071	39,427
- 3. vyöhyke	0,106	0,056	0,000	0,113	0,281	0,165	0,721
Yhteensä	26,706	7,551	0,141	5,151	0,363	0,236	40,148
%-jakautuma	66,5 %	18,8 %	0,4 %	12,8 %	0,9 %	0,6 %	100,0 %
Infrakustannukset							
- PKS	52,333	3,432	0,070	2,968	0,173	0,161	59,137
- 3. vyöhyke	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Yhteensä	52,333	3,432	0,070	2,968	0,173	0,161	59,137
%-jakautuma	88,5 %	5,8 %	0,1 %	5,0 %	0,3 %	0,3 %	100,0 %
Kustannukset yhteensä							
- PKS	314,806	99,323	2,101	74,853	0,988	0,882	492,953
- 3. vyöhyke	2,276	1,105	0,011	1,378	4,746	5,333	14,849
Yhteensä	317,082	100,428	2,112	76,231	5,734	6,215	507,802
%-jakautuma	62,4 %	19,8 %	0,4 %	15,0 %	1,1 %	1,2 %	100,0 %
B. Lipputulot kunnittain							
- PKS	147,960	49,721	1,221	37,761	0,557	0,485	237,705
- 3. vyöhyke	1,558	1,336	0,045	0,973	2,794	2,424	9,130
Yhteensä	149,518	51,057	1,266	38,734	3,351	2,909	246,835
%-jakautuma	60,6 %	20,7 %	0,5 %	15,7 %	1,4 %	1,2 %	100,0 %
C. Kuntaosuudet ennen aikaisempien vuosien ylijäämää, valtionapuja ja muita tukia 2011							
- PKS	166,846	49,602	0,880	37,092	0,431	0,397	255,248
- 3. vyöhyke	0,718	-0,231	-0,034	0,405	1,952	2,909	5,719
Yhteensä	167,564	49,371	0,846	37,497	2,383	3,306	260,967
%-jakautuma	64,2 %	18,9 %	0,3 %	14,4 %	0,9 %	1,3 %	100,0 %
Kuntaosuudesta tehtävät vähennykset 2011							
- ed. vuosien ylijää m	0,000	2,259	0,047	1,471	-0,047	-0,140	3,590
- valtionavut	3,457	1,454	0,051	1,174	0,209	0,221	6,566
- muut tuet							0,000
Yhteensä	3,457	3,713	0,098	2,645	0,162	0,081	10,156
%-jakautuma	34,0 %	36,6 %	1,0 %	26,0 %	1,6 %	0,8 %	100,0 %
D. Kuntaosuudet vähennysten jälkeen 2011							
Yhteensä	164,107	45,658	0,748	34,852	2,221	3,225	250,811
%-jakautuma	65,4 %	18,2 %	0,3 %	13,9 %	0,9 %	1,3 %	100,0 %
Subventio kunnittain							
	51,8 %	45,5 %	35,4 %	45,7 %	38,7 %	51,9 %	49,4 %
Vertailu kuntaosuudet TAE2011 - TA2010							
Kuntaosuudet vähennysten jälkeen TA2010							
Yhteensä	144,750	45,570	0,687	34,257	1,883	2,512	229,659
%-jakautuma	65,4 %	18,2 %	0,3 %	13,9 %	0,9 %	1,3 %	100,0 %
Erotus TAE2011-TA2011							
	19,357	0,088	0,061	0,595	0,338	0,713	21,152

HSL:n julkaisuja 35/2010 :
ISSN 1798-6176 (nid.) :
ISBN 978-952-253-063-9 (nid.) :
ISSN 1798-6184 (pdf) :
ISBN 978-952-253-064-6 (pdf) :

HSL Helsingin seudun liikenne :
Opastinsilta 6A, Helsinki :
PL 100, 00077 HSL :
puh. (09) 4766 4444 :
etunimi.sukunimi@hsl.fi :

HRT Helsingforsregionens trafik :
Semaforbron 6 A, Helsingfors :
PB 100, 00077 HRT :
tfn (09) 4766 4444 :
fornamn.efternamn@hsl.fi :